

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ
“АРХИТЕКТУРА” ФАКУЛТЕТИ
“АРХИТЕКТУРА ТАРИХИ ВА НАЗАРИЯСИ” КАФЕДРАСИ
“ТАЪМИРЛАШ ВА ҚАЙТА ТИКЛАШ” ФАНИДАН

Курс иши

МАВЗУ: ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ А.ҚОДИРИЙ КЎЧАСИНИ ҚАЙТА ТИКЛАШ ЛОЙИҲАСИ.

Гуруҳ: 1-11 Ау

Бажарди: Маннонов Б.

Қабул қилди: Бобоёрова Ш.

Тошкент – 2014-2015 й.

Мундарижа:

<i>1. Тошкент шаҳрининг шаҳарсозлик тизими тарихи.....</i>	<i>2.</i>
<i>2. Қайта тиклаш лойихаси аннотацияси.....</i>	<i>4.</i>
<i>3. Категориялар.....</i>	<i>4.</i>
<i>4. Тошкент шаҳри А. Қодирий кўчасининг таянч ҳолат тархи.....</i>	<i>5.</i>
<i>5. Тошкент шаҳри А. Қодирий кўчасининг қайта тиклаш лойиҳа тархи.....</i>	<i>6.</i>
<i>6. Манбалар.....</i>	<i>7.</i>

Тошкент шаҳрининг шаҳарсозлик тизими тарихи

Тошкент 2000 йилликдан ортиқ тарихга эга. Бу давр ичида у мудофа девори билан ўралган. Қалъадан жаҳондаги йирик шаҳарлардаб бири. Ўзбекистон Республикаси пойтахтигача бўлган масофани босиб ўтди. Асрлар давомида шаҳар ўзининг тинч ҳаётидаги муҳим воқеаларни ва суронли жангу жадалларни, юксалиш ва инқирозли даврларини бошидан кечирди. неча бор шаҳар вайрон бўлиб қад кўтарди. тошкентни қадимги номи “ЧОЧ” бўлган. Тошкент араблар тасарруфига ўтгача, араб алифбосида “Ч” ҳарифининг йўқлиги боис арабий асарларда “Шош” деб юритилган. Илк ўрта асрларда у “Чоч”, “Шош”, “Шошкент”, “Мадинат аш-Шош”, “Бинкат” ва “Таркан” деб номланган. Буюк ипак йўлида жойлашган Тошкент Европа мамлакатларининг Ҳиндистон ва Хитой билан олиб борган турли алоқаларида муҳим рўл ўйнаган.

Тошкент шаҳар ҳаётининг маркази Чорсу бозори бўлиб, бу эрга турли шаҳар ва мамлакатлардан савдогарлар келишарди. Чорсу ихтисослаштирилган ҳунармандчилик-савдо расталари жойлашган ўзига хос шаҳарча бўлиб, атрофини карвонсаройлар, ҳаммом, ошхона ва дўконлар ўраб турарди. Шаҳарнинг бу энг катта бозори унга туташадиган кўчаларданоқ бошланарди, кўчанинг икки томонида дўконлар ва ҳунармандчилик устахоналари саф тортган эди. Бозорнинг ҳар бир қисмида асосан бир хил моллар сотиларди. 1734 йилда Тошкентда яшаган Нурмуҳаммад мулла бундай деб ёзган эди: “...ҳар бир бозорда бир хил моллар сотилади: биттасида нон, иккинчисида ип-газлама, бошқасида шойи, чопон, этик, атлас ва ҳоказолар”. Хадрадаги тим остида чопон бозори жойлашган эди.

Шаҳарда ва шаҳар атрофида карвонсаройлар бўлиб, турли мамлакатлардан келган савдогарлар шу эрга қўнар эдилар. Карвонсаройларнинг айримлари яқин-яқинларгача фаолият юргизиб келган. 60 мингга яқин аҳоли яшайдиган Тошкент ўз аҳамияти жиҳатидан хонлик пойтахтидан кейин иккинчи ўринда турарди. Қўқон-Россия муносабатлари ёмонлашуви туфайли Тошкент муҳим стратегик ва иқтисодий аҳамият касб этиб, унга бутун Туркистон вилояти, чегара қалъалар ҳамда

Туркистон, Чимкент ва бошқа шаҳарлар бўйсунар эди. XVIII асрда Тошкент ҳудуди тахминан 16 кв. км. бўлиб, аҳолисининг сони 80 мингга (баъзи манбаларда айтилишича, 100 мингга) бориб қолган эди. Шаҳарнинг шимолий чегараси Калковуз ариғидан; шарқий чегараси Анҳор бўйлаб ҳозирги миллий боғ орқали; жанубий чегараси Беиёғочдан Самарқанд дарвоза кўчаси орқали; ғарбий чегараси шу кўчадан Кўкчагача ўтарди. Шу тарзда бутун шаҳар ҳозирги Шайхонтоҳур тумани ва қисман Собир Раҳимов тумани ҳудудидан иборат эди. Бу ҳудуд “Катта шаҳар” деб аталарди.

XVIII аср бошларида Тошкент бошқа шаҳарлардан анча бой ва чиройли шаҳар бўлиб, ўша даврга келиб, Чорсу, Тарлак ва бошқа ариқлар орқали келарди. Тошкент катта кўчалари бўйлаб ўтган илгариги полиз экинзорларида мўл ҳосил этиштириш учун қулай шароит яратарди. Сув мўл бўлган жойлардаги ҳовлилар соя-салқин боғларни эслатар, дарахтлар ва гуллар ҳовлига файз бағишлар ва мева берарди. мева қоқилар бошқа мамлакатларга юбориларди. Тошкент аҳолиси дарахтларни ҳафсала билан парвариш қилар, улардан мўл ҳосил териб олар ва меваларнинг ажойиб янги навларини яратарди.

XVIII асрда шаҳар тўрт даҳага бўлинган эди: Кўкча, Себзор, Беиёғоч ва Шайхонтоҳур даҳалари. Ҳар бир даҳа қурилиш хусусияти ва аҳолининг зичлиги, аҳолининг анъанавий машғулоти билан фарқланарди. 1865 йили Тошкентда 140 та маҳалла, 13260 та хонадон, 8 та мадраса, 8 та ҳаммом, 255 масжид ва 116 та тегирмон бўлган.

XIX аср бошларида Тошкент Қўқон хонлиги томонидан эгалланади. Бек ва амалдорлар зулмига қарши тошкентликлар 1847 ва 1863 йиллари галаён кўтардилар.

Мана шу каби сиёсий-ижтимоий инқирозлар даврида 1865 йили Тошкент чор Россияси томонидан эгаллаб олинади. 1867 йилда эса, Тошкент Туркистон генерал-губернаторлигининг марказига айлантирилади.

Қайта тиклаш лойихаси аннотацияси

Берилган ҳудудда 4 хил қийматга эга уйлар мавжуд бўлиб, буларга тарихий қийматга эга бўлган уйлар, таъмирланадиган уйлар, қайта қуриладиган уйлар, тарихий қийматга эга бўлмаган уйлар киради.

Таъмирланадиган уйларни таъмирталаб жойлари таъмирланиб, том қисми ўзгартирилди. Қайта қуриладиган уйларни эски тархига қараб лойиҳаланди ва бир қанча ўзгартиришлар киритилди. Тарихий қийматга эга бўлмаган уйлар бузиб ташланди ва қайтадан замонавий андозалар асосида лойиҳаси ишлаб чиқилди. Тарихий қийматга эга уйларга ўзгартиришлар киритилмади.

Кўчанинг тарихий конфигурацияси сақлаб қолинди.

Тарихий қийматлар категориялар

1- категория алоҳида қийматли бўлиб, тарх сақланади, хоналар сақланади, муҳандислик тармоғИ билан таъминланади. **(100-75 %)**

2- категория қисман қийматли бўлиб, қисман қайта тикланади, умумий тарх сақланади. Муҳандислит тармоғИ билан таъминланади. **(75-50 %)**

3- категорияда айрим унсурлар қийматли бўлиб, тўла қайта тикланади, қийматли унсурлар сақланади, муҳандислик тармоғИ билан таъминланади. **(50-25 %)**

4-категорияда қиймати сақланмаган бўлиб, янги қурилиш, тарихий муҳитга киритилади. Турар жой уйлари ва ҳовлилар дастлабки ҳолати бўйича уларнинг қиямти аниқланиб, сақланиб қолишга ҳаракат қилинди. **(25-0 %)**

Манбалар:

- 1. “Тамирлаш ва қайта тиклаш” Пўлатов Х.Ш.*
- 2. “Шаҳарсозлик ёдгорликларини қайта тиклаш” Пўлатов Х.Ш. Маматмусаев Т.Ш.*
- 3. “Тошкент” Зияев.*
- 4. Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси.*
- 5. Интернет материаллари.*

